

Az önkormányzati gazdálkodást érintő változások 2010-et követően, különös tekintettel a hitelfelvétel szabályozására

Monostori Ádám

MTA KRTK RKI NYUTO, Győr, Magyarország

Absztrakt

A 2010 utáni években számos változás következett be az önkormányzatok életében. Az (új) Alaptörvény, az új önkormányzati törvény és számos egyéb jogszabályváltozás érintette gazdálkodásukat. Végeredményben csökkent Magyarországon a fiskális decentralizáció, csökkent az önkormányzatok államháztartáson belüli súlya. Az önkormányzati bevételek és kiadások belső szerkezete is átalakult. Ez döntően az önkormányzati feladatok szűkítésének és az ezzel párhuzamosan végbement forráselvonásnak köszönhető. 2010-re az önkormányzati adósságállomány a korábbi évekhez képest nagymértékben megnövekedett. A folyamat főként a 2006-ot követő forráselvonásoknak, és az abból következő devizakötvény-kibocsátási boomnak az eredménye. A folyamatnak nem kedvezett a gazdasági válság sem. A túlzott eladósodás veszélye a törvényhozók figyelmét is felkeltette. Megtörtént az önkormányzati hitelfelvétel szabályozásának a szigorítása. A korábbi szabályalapú modell helyett egy központilag korlátozott modellt jött létre, melyben az aktív és a passzív kontroll elemei is megfigyelhetők.

Kulcsszavak: Önkormányzati gazdálkodás, hitelfelvétel szabályozása, adósságátvállalás

Bevezetés

A 2010-ben hatalomra került II. Orbán-kormány fontosnak tartotta az akkori önkormányzati rendszer megreformálását. A hazai önkormányzati rendszerben alkalmazott vegyes modell² ugyanis fenntarthatatlannak bizonyult, illetve az önkormányzatok növekvő hányadánál kritikus tömegűvé vált az adósságállomány. A reformintézkedések meghozatalához lehetőséget adott a kormány kétharmados többsége. Ennek eredményeként számos változás történt az önkormányzatok gazdálkodásában 2010 óta. A megvalósult feladatátvállalás és a forráselvonás rövid ismertetése után a hitelfelvétel szabályozására és az adósságállományra térek ki részletesen.

Az (új) Alaptörvény³ jelentős változásokat nem eredményezett az önkormányzatok számára. Az első jelentős lépés az új önkormányzati törvény (továbbiakban Möt.)⁴ elfogadása volt 2011 decemberében. A törvény három ütemben lépett hatályba. Elsőként az önkormányzatok

²Elkülöníthető skandináv (északi) és mediterrán (déli) önkormányzati modell. Az északi modellre a nagyméretű önkormányzatok széles feladatellátási kötelezettséggel, míg a déli modellre a kisméretű, kevés feladattal rendelkező önkormányzatok jellemzőek. [Kopányi 1998] Magyarországra 2012-ig egy vegyes modell volt jellemző, ahol a kisméretű önkormányzatoknak sok feladatot kellett ellátniuk.

³ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

⁴ 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól

gazdálkodásával kapcsolatos elemek, másodsorra az önkormányzati feladatokra vonatkozó szabályok, míg végül a testületet érintő változások léptek életbe. A költségvetésre vonatkozóan kiemelten fontos az a megállapítás, miszerint az önkormányzat nem tervezhet működési hiányt költségvetésébe. [Fábián 2012]

Az önkormányzatok adósságállománya 2006-ban a GDP 2,1%-át tette ki, amely 2011-re 4,0%-ra növekedett.⁵ Az így megnövekedett adósságállomány már a költségvetési hiányon belül is megmutatkozott, ezért szükségessé vált a hitelfelvétel korlátozása. A 2011-es Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló törvényben⁶ tértek ki az önkormányzatok kötelezettségvállalásaira. A hitelfelvételt, bizonyos kivételek mellett kormányzati hozzájáruláshoz, valamint valamely helyi adó kivételéhez köthették. Ezzel párhuzamosan pedig a kormány egy meglehetősen sajátos megoldást alkalmazott a már felhalmozódott önkormányzati adósságállomány kezelésére, ugyanis 2014 közepéig teljes mértékben átvállalta azt.

Feladatátvállalás és forráselvonás

Az Mötv. hatásaként az alap- és középfokú oktatási, valamint az egészségügyi feladatok tekintetében gyökeres változások következtek be. Ezen tevékenységek helyi szintre történő decentralizációja megszűnt. Ez alól kivétel a szakorvosi ellátást igénylő rendelőintézetek, melyek fenntartása továbbra is önkormányzati feladat maradt. Az átvett feladatok korábban jelentős kiadási tételeknek számítottak az önkormányzatoknál. A megyei önkormányzatok szerepe teljesen megváltozott. A korábbi intézményfenntartó szerepük megszűnt, lényegében a területrendezésre és területfejlesztésre korlátozódtak feladataik. [Sivák 2014] Az alap- és középfokú oktatás esetén érdekesség, hogy a fenntartói és működtetői jogok szétváltak. Az előbbieket állami feladattá váltak, míg a 3000 fő feletti településen az önkormányzat köteles a saját tulajdonában álló köznevelési intézmények működtetői jogait gyakorolni, tehát saját költségvetéséből kell finanszíroznia az épület közterheit, rezsiköltségét, vagyónvédelmét stb.⁷ [Csörgits 2013]

Helyi önkormányzati feladat maradt az óvodai nevelés, a szociális segélyezés jelentős része, az alapfokú idősellátás és a településüzemeltetés. Ezen feladatoknál ún. feladatfinanszírozás érvényesül. Ez azt jelenti, hogy az állam a szolgáltatás átlagos költségét téríti meg, sok esetben településnagyság szerinti megkülönböztetést is alkalmazva. A feladatfinanszírozás fontos változás a korábbi fejkvótákra épülő normatívák rendszerével szemben. [Giday 2014]

Makrogazdasági szinten a változás azt eredményezte, hogy az önkormányzati rendszer államháztartáson belüli súlya csökkent. Az önkormányzati alrendszer összes kiadása 2011-ben az államháztartás összes kiadásának a 17,6%-át tette ki. Ez az érték 2013-ra 11,8%-ra csökkent. A bevételek esetében pedig 20,1%-ról 12,9%-ra módosult ez az arány. [Sivák 2014] Természetesen az önkormányzati kiadások belső szerkezete is átalakult (1. táblázat). A jóléti kiadások aránya az összkiadáson belül a

⁵ Saját számítás a KSH és az ÁSZ (2012) adatai alapján

⁶ 2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról

⁷ A működtetési kötelezettség alól való mentesülés csak kivételes esetben lehetséges.

2011-es 67,8%-ról 2013-ra 56,1%-ra csökkentek. Ennek köszönhetően a gazdasági jellegű kiadások aránya emelkedett a legjelentősebben, így 2013-ban már a kiadások közel negyedét tették ki. A jóléti kiadások közül értelem szerűen az oktatási és egészségügyi kiadások csökkentek. Az oktatási kiadások összkiadáson belüli aránya a felére, 13,6%-ra csökkent, az egészségügyi kiadások pedig közel 10 százalékpontos csökkenést elkönyvelve 2,6%-ra csökkentek.

1. táblázat Az önkormányzatok kiadási szerkezete funkcionális osztályozás szerint (%)

Forrás: Sivák (2014, 306. oldal) alapján saját szerkesztés

	2011	2013
Állami működési kiadások	14,5	17,3
Jóléti funkciók	67,8	56,1
• oktatás	26,8	13,6
• egészségügy	12,1	2,6
• társadalombiztosítás és szociális szolgáltatások	14,6	23,2
• lakásügy, települési és közösségi tevékenység	8,7	14,6
• kultúra, szórakoztatás, vallás	5,6	7,1
Gazdasági funkciók	15,4	24,2
Funkcióba nem sorolható tételek	2,3	2,4
Konszolidált funkcionális kiadások összesen	100	100

A feladatok átrendeződése szükségszerűen maga után vonta az önkormányzati finanszírozás megváltoztatását. Az MÖtv. fokozatos hatálybalépésével párhuzamosan a források elvonása is több lépcsőben történt. 2013-ban az önkormányzatok tárgyévi bevételei a változások következtében a 2011. évi értékek csupán háromnegyedét tették ki. (2. táblázat)

Az egyik legjelentősebb változás, hogy 2013-tól az önkormányzati szektor már nem részesül a személyi jövedelemadó-bevételekből, melyek 2011-ben még 126 Mrd Ft-os bevételt jelentettek a szektor számára. Így az átengedett bevételek is jelentősen visszaestek, melyekhez még az is hozzájárult, hogy az önkormányzatok 2013-tól a gépjárműadóból a korábbi 100% helyett csak 40%-ban részesednek.⁸ Ekkortól teljesen központi forrásokká váltak az illetékbevételek is, melyek elvonása azonban nem tekinthető jelentős kiesésnek, habár részben ennek köszönhető, hogy a saját bevételek, a helyi adóbevételek növekedésének ellenére, némi csökkenést mutattak. A két év alatt bekövetkezett közel 1000 Mrd Ft-os tárgyévi bevételecsökkenéshez nagymértékben hozzájárult az állami hozzájárulások és támogatások közel félmilliárd forinttal történő csökkenése. A feladatátvállalás miatt az Egészségbiztosítási Alaptól átvett

⁸ 2012. évi CCIV. törvény Magyarország 2013. évi központi költségvetéséről

pénzeszközök pedig több mint negyedmilliárd forinttal estek vissza, az innen származó forrásokat marginálissá téve.

2. táblázat Az önkormányzatok költségvetési mérlegének egyes elemei

Forrás: Sivák (2014, 311. oldal) alapján saját szerkesztés

Bevételek	2011. évi teljesítés (Mrd Ft)	2012. évi teljesítés (Mrd Ft)	2013. évi teljesítés (Mrd Ft)	2013 változás (2011=100%)
Saját folyó bevételek	1 035	999	987	95
ebből: helyi adók	567	606	645	114
illetékek	35	12	0	0
Átengedett bevételek	199	184	28	14
ebből: személyi jövedelemadó	126	113	0	0
Támogatásértékű működési bevétel	440	199	207	47
ebből: Egészségbiztosítási Alaptól átvett pénzeszközök	317	64	43	13
Állami hozzájárulások és támogatások	1 204	1 036	711	59
Tárgyévi bevételek összesen	3 793	3 225	2 804	74
Állami támogatás és szja együtt:	1 330	1 149	711	53

A hitelfelvétel szabályozása és az adósságállomány

Országonként eltérő, hogy a helyi önkormányzati rendszer hitelfelvételét, eladósodását miként szabályozzák. Erre vonatkozóan a közpénzügyi szakirodalom négy alapvető modellt állapít meg: [Gál 2011]⁹

- A piac által szabályozott modell esetén az állam nem vállal kezességet az önkormányzatok adósságára vonatkozóan és az önkormányzatokat finanszírozó hitelintézetek nem rendelkeznek versenyelőnnyel. Az önkormányzatok hitelfelvelele tehát a pénz- és tőkepiaci folyamatoktól függ.

- A központilag korlátozott modellt alkalmazó országokban engedélyezik a hitelfelvételt, de bizonyos korlátokat építenek a rendszerbe, amely megvalósulhat aktív vagy passzív kontroll formájában. Aktív kontroll esetén a hitelfelvételhez a központi kormányzat, vagy az érintett lakosság helyi népszavazás útján történő jóváhagyása szükséges, míg passzív korlátozás esetén vagy egy maximális hitelösszeget határoznak meg, vagy

⁹ Gál Erzsébet a modellek ismertetésekor Ter-Minassian és Craig, 1997-ben megjelent Control of subnational government borrowing in Fiscal Federalism in Theory and Practice című művét vette alapul.

beruházáshoz kötik a hitel felvételét. Az önkormányzatok adósságaiért vállalt állami garancia mértékében is különböznek az országok. Európában gyakori megoldás az állam által támogatott speciális garanciaalapok létrehozása.

- A szabályalapú modell lényege, hogy az önkormányzatok túlzott eladósodását törvényi szabályozásokon keresztül korlátozzák.

- A kooperatív modell esetén pedig a helyi vezetők a központi kormányzattal közösen döntenek az eladósodás mértékéről.

Magyarországon az 1990. évi önkormányzati törvény tette lehetővé az önkormányzatok számára a hitelfelvételt és kötvénykibocsátást.¹⁰ 1995-től kezdődően egyre több önkormányzat jelezte fizetéképtelenségét. [Jókay - Veres-Bocskay 2009] Szükségessé vált tehát, hogy korlátot szabjanak az önkormányzatok eladósodásának. Az Ötv. 1995-ös módosítása nyomán 1996-tól a korrigált saját bevételek mértékében határozták meg az önkormányzatok kötelezettségvállalásának felső határát. Vagyis „az önkormányzatok adósságból származó éves kötelezettségvállalása nem haladhatja meg a saját bevétel rövid lejáratú kötelezettségekkel csökkentett értékének 70 százalékát”. [Gál 2011, 126.o.]

A már eladósodott önkormányzatok problémáinak megoldására pedig az Országgyűlés megalkotta a helyi önkormányzatok adósságrendezési eljárásáról szóló 1996. évi XXV. törvényt, melynek fő céljai a következők voltak:

- a helyi önkormányzatok fizetőképességének helyreállítása
- kötelező feladatellátás feltételeinek megteremtése
- hitelezői követelések lehetőség szerinti teljes kielégítése
- az önkormányzatok és hitelezőik megfontoltabb piaci magatartásra készítése (ezzel az eladósodás megelőzése)

A hitelfelvételi korlát felállítása ugyan mutatott előrelépést, de számos kiskapu nyitva maradt. A törvénymódosításnak nem sikerült megakadályoznia, hogy az önkormányzatok erejükön felül eladósodjanak. A korlátozás egyik fő problémája, hogy csupán tárgyévi adatokat vet össze, így a saját bevételek és adósságszolgálat időben történő változásának eredményeként fizetéképtelenné válhat egy önkormányzat annak ellenére, hogy a hitelfelvétel időpontjában eleget tett a korlát követelményeinek. A jogszabály további hiányossága, hogy nem korlátozta a likviditási hitelfelvételt. [Vigvári 2011]

Elméleti megközelítésben az 1995-ös Ötv.-módosítás és az azt követő adósságrendezési eljárásról szóló törvény következtében a Magyarországon szabályalapú megközelítés jött létre. Ezzel párhuzamosan azonban a piac által szabályozott modellre utaló jelek is megfigyelhetők. Ilyen például, hogy az önkormányzatok nincsenek kivételezett helyzetben a hitelfelvételkor, valamint az önkormányzatok hitelei mögött nincs semmilyen állami garancia. (Gál 2011) Véleményem szerint a központi korlátozott modell is megjelenik. Elég csak az 1996-tól érvényes hitelfelvételi korlátra gondolni, amely a passzív kontroll tipikus esete.

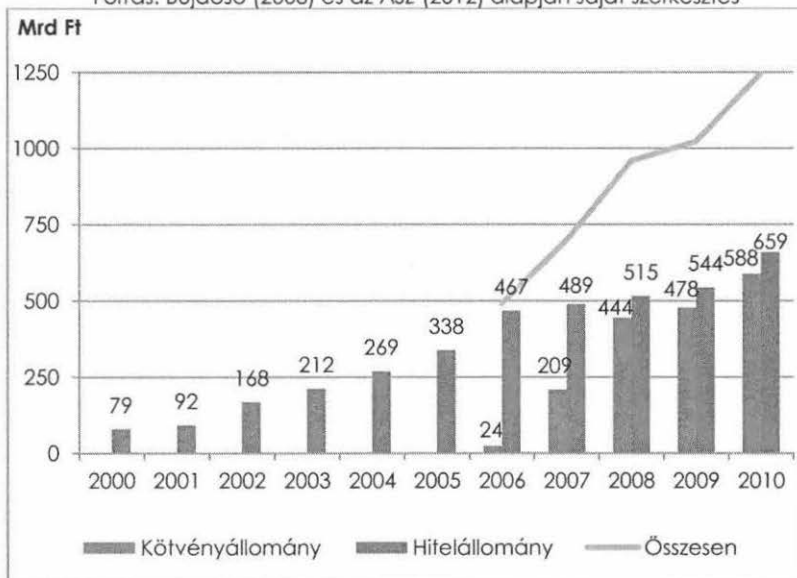
A laza magyar szabályozás ellenére nem mondható, hogy 2006-ot megelőzően eladósodás jellemezte volna az önkormányzati szektort. 2006-ról 2010-re azonban az önkormányzati alrendszer kötvény- és hitelállománya másfélszeresére növekedett. Míg a hitelekben bekövetkező növekedés csupán 41 százalékos volt, addig a kötvénykibocsátásból

¹⁰ 1990. évi XLV. törvény a helyi önkormányzatokról, 88.§ 1/b.

származó kötelezettség 25-szörösére növekedett. (1. ábra) Ennek háttérében A 2006-os konvergencia program ¹¹ áll, amely tovább csökkentette az önkormányzatoknak nyújtott támogatások mértékét. „A megszorításokra az önkormányzati szektor jelentős idegen forrás bevonással, zártkörű, zömmel devizában denominált kötvénykibocsátással reagált. Megkezdődött a magyar önkormányzatok atipikus eladósodása és az 1990-es évek elején kialakult önkormányzati pénzügyi rendszer teljes szétesése.” [Vigvári 2011, 74.o.]

1. ábra Az önkormányzati alrendszer kötvény- és hitelállománya 2000-2010 évek közötti időszakban

Forrás: Bujdosó (2008) és az ÁSZ (2012) alapján saját szerkesztés

A 2006-ot atipikus eladósodás jellemzője, hogy szokatlanul hosszú futamidőket alkalmaztak, melyekhez ráadásul többéves türelmi idő is párosult, ezáltal a képviselőtestületek „likviditási illúzió” rabjai lettek. [Vigvári 2009] Az adósságállomány növekedéséhez hozzájárult még az EU-s támogatások önrészéhez felvett hitelek, valamint a devizahitelek és devizakötvények árfolyamvesztéséből eredő kötelezettségnövekedések is. [ÁSZ 2012]

Vigvári András 2011-ben felvázolt néhány lehetséges megoldást a helyi beruházások finanszírozásának hatékonyabbá és átláthatóbbá tétele érdekében, melyek így hozzájárulhatnak a túlzott eladósodás elkerüléséhez is. Ezek a következők: [Vigvári 2011]

- Ideiglenesen kivethető fejlesztési adó
- Megyei önkormányzatok számára a helyi adó jellegű bevételek biztosítása
- Felújítási célú állami támogatás

¹¹ A 2006-os konvergencia program célja az államháztartás stabilizálása volt.

- Önkormányzati hitelek kamattámogatása, hitelgaranciarendszer
- Hitelfelvétel szabályozása

Az ideiglenesen kivethető „fejlesztési adót” helyi beruházáshoz kötötten vetnék ki, a lakosság népszavazáson dönthetne bevezetéséről. A lakosság számára egyösszegű adó lenne, a vállalkozások esetén pedig valamilyen teljesítménymutató szolgálhatna az adó alapjául. A befolyt összeg a beruházás megvalósítására felvett hitel fedezetéül szolgálhatna olyan beruházások esetén, amelyek meghaladják az önkormányzat pénzügyi kapacitásait, valamint a létrejött beruházásból nem származnak olyan bevételek, melyek a hitel törlesztését szolgálják. Véleményem szerint a népszavazáson való döntés nem csak azért jó, mert erősíti a beruházás és hitelfelvétel legitimitását, hanem a kezdeményezés elutasításával elkerülhetővé válhatnának a felesleges preszfízberuházások is.

A másik lehetőség a megyei önkormányzatok fiskális önállóságának az erősítése, melyre megoldást Vigvári szerint az egykulcsos személyi jövedelemadó pótdadóztatása jelenthetne. A megyei önkormányzatnak bizonyos jövedelemszint felett és meghatározott keretek között lenne lehetősége pótdadót kivetni.

A fejlesztési célú támogatásokat az önkormányzati vagyon nagyságának arányában állapítaná meg a szerző. Felhasználásuk kötött lenne. Az önkormányzatok által felvett fejlesztési hitelek kamattámogatásában meghatározott beruházási célokot kellene előnyben részesíteni, valamint vizsgálni kellene az beruházás által érintett lakosság nagyságát. Fontos továbbá, hogy a támogatások nyújtásának feltételeként lehetne meghatározni a stratégiai szemléletű tervezés alkalmazását nagyobb projektek esetén. [Vigvári 2011]

Az Országgyűlés 2011-ben fogadta el a Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló törvényt, mely kitér az önkormányzatok kötelezettségvállalására is. A törvény kimondja, hogy az önkormányzatok adósságot keletkeztető ügyletet csak a Kormány hozzájárulásával köthet. További kritérium, hogy a településen bevezessék vagy az iparűzési adót, vagy valamely vagyoni típusú helyi adót, vagy pedig a magánszemélyek kommunális adóját. Ezzel a kitéttel egy rég óta hiányolt ösztönző valósult meg, amely arra irányul, hogy az önkormányzatok növeljék saját, azon belül is helyi adóbevételeiket. Ez ugyanis az adósságszolgálat finanszírozására fordítható.

A Kormány hozzájárulását igénylő ügyletek alól kivételek:

- A központi költségvetésből, EU-s pénzekből, vagy más nemzetközi szervezetek által kiírt pályázatok önrészéhez, illetve előfinanszírozásához felvett hitelek
- Adósságrendezési eljárás során a hitelezői egyezség megkötéséhez felvett hitelek
  - A likvid hitelek
  - Főváros és megyei jogú városok esetén a 100 millió forintot meg nem haladó fejlesztési célú hitelek és kötvénykibocsátások
  - Egyéb települési önkormányzat esetén az adott évi saját bevételek 20%-át meg nem haladó, maximum 10 millió forint összegű hitelek, kötvénykibocsátások

A törvény hatására Magyarországon egyértelműen központilag korlátozott modell jött létre. A kis értékű kötelezettségvállalások esetén

továbbra is megfigyelhető a passzív kontroll, míg a komolyabb adósságot keletkeztető ügyletek esetén belépett az aktív kontroll alkalmazása. A hitelfelvétel szabályozása tehát megtörtént. Szerintem azért érdemes lenne meggondolni a Vigvári András által javasolt egyéb lehetőségeket is. Különösen jó megoldásnak tartanám az ideiglenes fejlesztési adó, valamint hasonló célból a megyei szintű személyi jövedelemadó-pótadóztatás alkalmazását.

A hitelfelvétel korlátozását követően a kormánynak fontos volt a meglévő önkormányzati adósságállomány kezelése. Ezt indokolta egyrészt az önkormányzatoknál esetlegesen tömegesen megjelenő fizetéseképtelenség kockázata, másrészt a kormány költségvetési hiány visszaszorítására vonatkozó törekvése. A probléma kezelése pedig rendhagyó módon a teljes önkormányzati adósságállomány átvállalásával történt meg, ami azért is érdekes, mert az Mőtv. megerősítette a korábbi Ötv. nyilatkozatát, miszerint a központi költségvetés nem tartozik felelősséggel a helyi önkormányzatok kötelezettségeiért.

Összegzés

A tanulmányban az Mőtv. és a hozzá kapcsolódó jogszabályok önkormányzati gazdálkodásra gyakorolt hatásait mutattam be. A korábban önkormányzati feladatnak számító alap- és középfokú oktatási, egészségügyi szolgáltatások állami feladattá váltak. Ezzel párhuzamosan forráselvonás is történt. Megfosztották a települési önkormányzatokat a személyi jövedelemadó-megosztásból és a gépjárműadó esetén is kisebb hányad marad a településeken. Ennek hatása a fiskális decentralizáció csökkenése, az önkormányzati szektor államháztartáson belüli súlyvesztése és az önkormányzati költségvetés szerkezetének átalakulása volt.

Az önkormányzatokat érintő reform másik fontos eleme volt a hitelfelvétel szabályozása, illetve az adósságkonszolidáció. Az önkormányzatok hitelfelvelele ugyan az Ötv. 1995-ös módosításának köszönhetően korlátozásra került, de nem tudott gátat szabni az önkormányzatok túlzott eladósodásának. Ezért a 2011-es Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló törvényben kitértek az önkormányzatok kötelezettségvállalásaira is. A hitelfelvételt, bizonyos kivételek mellett kormányzati hozzájáruláshoz, valamint valamely helyi adó kivetéséhez köthették. Az önkormányzati fejlesztéspolitika szempontjából Vigvári András javaslatait mindenképpen szükséges lenne a jövőben figyelembe venni. Az ideiglenesen kivethető fejlesztési adó például kifejezetten hasznos eszköze lehetne az önkormányzatoknak és segíthetne az adósságállomány újratermelődésének elkerülésében.

Irodalomjegyzék

Állami Számvevőszék (2012). Összegzés a helyi önkormányzatok pénzügyi helyzetének és gazdálkodási rendszerének 2011. évi ellenőrzéseiről

Bujdosó S. (2008). Változások és lehetőségek az önkormányzati gazdálkodásban. In: Buday-Sántha A. - Hegyi J. - Rácz Sz. (szerk), Önkormányzatok gazdálkodása – Helyi fejlesztés. Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar, Pécs

Csörgits L. (2013), Az önkormányzati feladatellátás alakulása napjainkban – elméleti és gyakorlati példák, különös tekintettel az oktatási terület egyes elemeire. In.: Kecskés G. (szerk.), Doktori Műhelytanulmányok 2013. Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Győr

Gál E. (2011), Kell-e szabályozni az önkormányzati hitelfelvételt? Pénzügyi Szemle 2011/1. 124-144.

Giday A. (2014), Önkormányzati finanszírozás - lépések a térségi vagyongazdálkodás felé? Pénzügyi Szemle 2014/3. 403-412.

Jókay K. - Veres-Bocskay K. (2009), Egy igazi Hungarikum: Önkormányzati adósságrendeziési eljárás tapasztalatai és a szabályozásban rejlő lehetőségek. Pénzügyi Szemle 2009/1. 111-125.

Kopányi M. (1998), Az európai önkormányzati rendszerek. In.: Kusztosné Nyitrai E. (szerk.), A helyi önkormányzatok és pénzügyeik. Consulting, Budapest

Fábián A. (szerk.) (2012), Válogatott európai önkormányzati modellek. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs

Sivák J. (2014), Az önkormányzati rendszer rendszerszemléletben. Pénzügyi Szemle 2014/3. 301-315.

Vigvári A. (2011), Önkormányzati pénzügyek: Hazai kihívások és nemzetközi példák. Állami Számvevőszék

Hivatkozott jogszabályok

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

1990. évi XLV. törvény a helyi önkormányzatokról

1996. évi XXV. törvény a helyi önkormányzatok adósságrendeziési eljárásáról

2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól

2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról

2012. évi CCIV. törvény Magyarország 2013. évi központi költségvetéséről